

Bodil Henriksen, administrationschef på Det Kongelige Bibliotek 1994-2017.

Bøger og bibliotek

Ny administrationschef

Det Kgl. Biblioteks direktion er i hastig forandring, dels som følge af fusionen mellem Statsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek, dels på grund af en række pensioneringer, der tilfældigvis falder sammen med de store organisatoriske begivenheder.

Således sagde biblioteket lige før påske farvel til sin administrationschef gennem over 22 år, BODIL HENRIKSEN, som blev fejret med mange taler ved en stor reception i Oktogonen fredag den 7. april 2017. Bodil Henriksen har haft uvurderlig betydning for udviklingen af

bibliotekets mange "maskinrum": alt det, som brugerne ikke ser, men som er forudsætningen for at hele det store apparat fungerer. Som ny administrationschef er ansat METTE MEJLVANG, der tiltrådte 1. juni og som kommer fra en stilling som sekretariatschef på Danmarks Pædagogiske Universitet.

Erhvervelser

Daguerreotypier fra Dansk Vestindien

Det lykkedes i foråret Det Kgl. Bibliotek at erhverve en sjælden samling af daguerreotypier på en auktion hos Bruun Rasmussen. Samlingen omfatter 12 daguerreotypier, een ambrotypi og 2 poesibøger, der alle har tilhørt familien til Levin Jørgen Rohde, der boede på Dansk Vestindien i 1840'erne og 1850'erne.

Daguerreotypier og ambrotypier er helt tidlige unikafotografier. De er sjældne og til hver en tid relevant for bibliotekets samlinger som vigtigt og bevaringsværdigt fotohistorisk materiale. Samlingen her er yderligere værdifuld, fordi den har forbindelse til den danske Rohde-familie, hvis liv og virke i Dansk Vestindien er veldokumenteret. Blandt de afbildede er identificerede medlemmer af denne familie. Mest interessant er samlingen, fordi den indeholder to portrætter af familiens afrocaribiske tjenestefolk: Det ene forestiller en mand, der med stor sandsynlighed identificeres som William Henry Newt, der optræder i en folketælling fra 1840 som familiens tjener. Der findes, så vidt vides, ikke andre eksempler på tidlige fotografiske enkeltportrætter af afrocaribiske tjenestefolk fra den danske koloni.

Daguerreotypi fra Levin Jørgen Rohdes samling fra Dansk Vestindien.

Det Nationale Fotomuseum, Det Kgl. Bibliotek har Skandinaviens største samling af daguerreotypier og forsøger altid at erhverve særligt danske eksemplarer, når muligheden opstår.

Breve og manuskriptsamlinger

Det Kgl. Bibliotek har i foråret 2017 erhvervet en række breve og brevsamlinger til og fra personer med tilknytning til det danske kulturliv.

August Strindberg & Kaj Munk

Blandt de litterære personer finder man et brev til August Strindberg fra højesterets-sagfører Charles Shaw, dateret 22. april 1884 angående honorar for tilladelse til den danske opførelse af hans nye eventyrspil "Lycko-Pers resa" med en kvittering af Strindberg selv. Fra Kaj Munk ses en del korrespondance med bl.a. redaktør Henry

Hellsen og manuskriptet til det lange digt "Danmark" samt ikke mindst hele originalmaterialet til *Navigare Necessè – 12 Digte om Danmark 1940*, som Munk fik udgivet året efter med træsnit af Povl Christensen.

Halldór Laxness & Hans Hartvig Seedorff

Den store islandske forfatter Halldór Laxness korresponderede med digteren Hans Hartvig Seedorff, og adskillige breve og kort fra 1960'erne vidner om et hjerteligt forhold mellem dem. Samlingen er suppleret af adskillige fotos af de to kulturpersonligheder. Hartvig Seedorff er også repræsenteret i en korrespondance fra 1940'erne med sølvsmeden Erik Magnussen ang. hans sølvbroche med de fem nordiske svare, der var inspireret af Seedorffs digt "Fem Svaner slog sig ned ved Nordens Kyst". Endelig kan der tilføjes samlingerne en række meget smukke og inderlige breve fra Seedorff til hans kone, Karen Else (f. Voeler) fra perioden i diplomatiet i Rusland (1917) og fra de følgende år på rejse rundt i Danmark samt fra lejligheden i København.

Knud Rasmussen & Peter Freuchen

Polarvindene blæser – om end nok mest fra Hundested – i Knud Rasmussens korrespondance med lægen i Thule 1931-32, Kai Ludvigsen kort efter, at denne er kommet tilbage til Jylland, og ligeledes berettede Peter Freuchens kone, Magdalena i et brev fra 1960 til Hartvig Seedorff om mandens indsats på Grønland gennem tiderne.

Anker Kyster

En særlig samling udgør materialer med tilknytning til den fremtrædende bogbinder Anker Kyster, hvori der indgår kor-

respondance, udklip, diplomer, artikler, nekrologer fra hans professionelle virke. Derudover indeholder samlingen en mere personlige korrespondance med bl.a. Knud Rasmussen, Carl Nielsen, Lauritz Tuxen, Henrik Cavling og Kristian Zahrtmann.

Niels W. Gade & August Bourmonville
Bevæger vi os over i det musikalske og dramatiske er samlingen beriget med et brev fra Niels W. Gade til hans tidligere elev, pianisten Frits Hartvigson ang. en optræden i Musikforeningen i foråret 1889, og man finder også en samling breve fra balletmester August Bourmonville til den konstituerede chef for Det Kongelige Teater Rudolph Kranold fra 1865, bl.a. om en matiné på Fredensborg Slot, Bourmonvilles erindringer og datteren Charlotte.

Rundt om Vagn Lundbye
Arkivalier i form af manuskripter, optegnelser og udkast giver ofte en enestående mulighed for at kigge en forfatter over skulderen i hans skriveværksted og arbejdsproces. Det gælder også forfatteren Vagn Lundbye (1933-2016), hvis efterladte papirer Håndskriftsamlingen netop har modtaget.

Lundbye debuterede i 1966 med romanen *Signalement*, der i en eksperimentel fortællestil forsøger at skrive sig ind på det moderne menneskes tilværelsesvilkår. Det var dog med Anholt-trilogien: *Tilbage til Anholt*, *Hvalfisken* og *Den store by*, udgivet i årene 1978-1982, han leverede et af sine absolutte højdepunkter i forfatterskabet. I en blanding af myte og realisme skildrer Lundbye her et menneskes søgen efter en eksistentiel platform og dets bestræbelser på at skabe

sammenhæng i sin personlige historie og den omgivende natur.

Ud over en lang række romaner skrev Vagn Lundbye også digte, noveller, essays, rejseklidringer og dramatik – tekster og deres tilblivelseshistorie, man nu kan studere nærmere i hans efterladte papirer.

Mogens Klitgaard

En augustnat i 1943 sneg forfatteren Mogens Klitgaard (1906-1945) sig ombord i en lille båd i Nordsjælland med kurs mod Sverige, på flugt fra den arrestationsbølge, som den tyske besættelsesmagt var begyndt at rulle ind over landet. Det blev indledningen til et godt tyve måneder langt eksilophold i det svenske og en smertefuld adskillelse fra hustruen Inga og sønnen Peter, der blev tilbage i København.

Håndskriftsamlingen har nu erhvervet en række breve udvekslet mellem Mogens og Inga Klitgaard i den svære tid. Det er breve, der giver et rørende indblik i det savn og den usikkerhed, der gør sig gældende i tilværelsen, som den former sig på hver deres side af sundet, men også breve, der er præget af en ukuelig optimisme og en tro på kærlighedens styrke i en mørk tid.

Sophus Claussen & Johannes Jørgensen

Sophus Claussen (1865-1931) var ikke altid enig med digtervennen Johannes Jørgensen (1866-1956). Det bliver klart, når man læser den nyerhvervede samling af breve, Claussen skrev til Jørgensen i perioden 1887-1900. Kunst og kultur bliver vendt og drejet på brevpapiret; Sophus Claussen anlagde ofte en æstetisk vinkel på tingene, hvor Johannes Jørgensen, der konverterede til katolicismen i 1896, satte etik og tro i højsædet, og det gav ind

Tegne-Bog for Ane Linnet (!) er titlen på et nyhervret, indbundet hæfte fra 1820 med fint kolorerede blomster, sommerfugle, frugte og mindestøtter i ideallandskaber. Hæftet fungerede også som venindebog og mindebog om familie og venner. Her kan man finde hårløkker og sirligt klippede silhouetter med smukke rim, varme breve og mange gode ønsker for indehaveren. Ane Linnet var født i 1802 som datter af godsforvalter Linnet i Staby. Tilsyneladende blev hun senere gift med degnen Christen Holst i Naur, og hele hæftet knytter sig til området omkring Holstebro og ned mod Ringkøbing. På billedet er to af Anes veninder, Lucie og Marie Krarup, klippet som silhuet, hvor buketter og kurven ikke er fastlimet, men bevæger sig lidt, når man blader i hæftet.

imellem anledning til stor diskussion og uenighed. En uenighed, der til sidst førte til et egentligt brud mellem de to venner.

Gudmund Hentze

Håndskriftsamlingen har erhvervet et manuskript af Gudmund Hentze (1875-1948) med titlen *Sangen om Harpen og Sværdet*. Gudmund Hentze var dekorationskunstner og illustratør, og hans levnedsløb er beskrevet i *Dansk biografisk Leksikon* og Weilbachs Kunstnerleksikon. Hentze anførte polemikken mod de fynske bondemalere og sluttede siden tidligt op om nationalsocialismen, hvilket er beskrevet i Gertrud Withs artikel "Museerne tier ikke under Kampen – kunstneren Gudmund Hentze" i antologien *Over strengen under besættelsen* fra 2007.

I Håndskriftsamlingen findes i forvejen tre mindre manuskripter af Gudmund Hentze til avisartikler, samt de 16 originale tegninger til I.P. Jacobsens *Pesten i Bergamo*, som i 2016 var udstillet i både Faaborg og Thisted. Derudover har den Hirschsprungske samling papirer af Gudmund Hentze.

Sangen om Harpen og Sværdet synes ikke at være udgivet. Med manuskriptet følger en tegning dedikeret "til min Ven Poul Reitzel, Dec. 1945. Tegnet Aar 1895". Poul Reitzel havde skrevet om Gudmund Hentze i *Exlibris revuen* III, 1920.

Krils Larsen

Desuden har biblioteket erhvervet et meget omfattende marinehistorisk materiale, som er skrevet og illustreret i hånden af Krils Larsen, der var født i starten af det 20. århundrede og smed på B&W. Det utrolige arbejde med mange

farvelagte illustrationer er skrevet dels på løse papirer dels i en indbundet kassebog. I de løse blad er der bl.a. en oversættelse til dansk af Alethea Wiels *The Navy of Venice* [1910]: *Venedigs Marine*, med tilføjelser og forklaringer, fra 1962 – et manuskript med titelblad, der ser trykkeklart ud. Dertil er der materiale om dansk flådehistorie (indbundet i kassebogen) og om korstogene. Håndskriftsamlingen modtager i øvrigt gerne oplysninger om smed Krils Larsen.

Erling D. Bjerno

Erling D. Bjerno er født i 1929 i Aarhus. I 1956 tog han organisteksamen fra Det Jydske Musikkonservatorium og året efter diplomeksamen samme sted med Johannes Nørgaard og Georg Fjelrad som lærere. Bjernos virksomhed har været delt mellem arbejdet som organist og komponist. I 1955 blev han ansat ved Beder og Malling Kirker og fra 1966 til 1996 var han organist ved Ansgars Kirke i Aalborg. Ved det store Poul-Gerhard Andersen-orgel har Erling D. Bjerno bl.a. kunnet fremføre sine mange kirkemusikværker, hvoraf mange vil være kendt af danske organister. Det er musik, der med fokus på det tekstlige følger sig smukt ind i en liturgisk sammenhæng. Komposition er nemlig Bjernos andet store virkefelt. Omfanget af denne virksomhed kan man overbevise sig om ved at kaste et blik på Bjernos værkliste. Her falder foruden kirkemusikken den dramatiske musik til teater, tv og radio i øjnene foruden symfonier, operaer, oratorier, messer og kantater. Dette store livsværk kan nu studeres på Det Kgl. Bibliotek, som fra komponisten har fået overdraget en meget omfattende samling af autografe nodemanuskripter.

Andre nyhervelser

- En samling manuskripter af forfatteren Jens Christian Grøndahl.
- Richard Juhre: En samling tryksager vedr. Villy Sørensen. Herunder upubliceret manuskript til en Villy Sørensen-bibliografi.
- En samling breve til filminstruktøren Ole Roos fra forfattere, filmfolk, skuespillere m.fl.
- Forfatteren Jørgen Sonnes efterladte papirer.
- Urmagerslægten Jürgensens familiearkiv.
- Arkiv fra Kvindelige Kunstneres Samfund.

Udstillinger

Abramović Method for Treasures

21. juni 2017 – 21. marts 2020

Det Kgl. Bibliotek viser et helt nyt værk af den verdenskendte, serbiske performancekunstner Marina Abramović – *Abramović Method for Treasures* – som er skabt til bibliotekets skatteudstilling i Den Sorte Diamant.

Marina Abramović er kendt som en af tidens største og mest grænseoverskridende performancekunstnere, der i sine værker både inddrager sig selv og publikum i alt fra intense performances til aktioner med fokus på dyb tilstedeværelse. Omdrejningspunktet for værket på Det Kgl. Bibliotek er mødet mellem publikum og bibliotekets skatte. Igenem mere end 50 år har Abramović arbejdet med sin såkaldte *Abramović Method*, der via performative greb og ritualer søger at højne deltagerens

Marina Abramović har skabt et værk til bibliotekets semipermanente skatteudstilling, som genåbner i Den Sorte Diamant juni 2017.

oplevelse af mentalt og fysisk nærvær og dermed befordre en sanselig, personlig og næsten meditatív delagtighed i kunsten og livet.

Marina Abramović har nu udviklet en helt ny udgave af *Abramović Method*. Med afsæt i bl.a. Søren Kierkegaards breve, Saxos Danmarkshistorie og Tycho Brahes observationer har Abramović skabt en totalinstallation, der involverer en række ritualer, et audiosystem og specialdesignede 'menneskehylder'. Udstillingens gæster inviteres til at indgå som aktører i den performative totalinstallation, og fokus ligger på oplevelsen og tilstedeværelsen hos den enkelte udstillingsgæst. Abramović sætter med andre ord scenen, men andre selv skal udfylde den ved at indgå i de forskellige ritualer. Totalinstallationen vises samtidig med Louisianas store retrospektive udstilling *Marina Abramović – The Cleaner*.

Abramović er uddannet fra kunstakademiet i Beograd og har siden 1970'erne arbejdet med performance som sin kunstneriske praksis. Abramović er kendt for sine risikable og ekstreme værker, der fokuserer på mødet mellem publikum og kunst. På ofte grænseoverskridende vis inddrager hun f.eks. både sin egen krop og sit publikum, som det ses i værkerne *Rhythm 10*, *The Lovers*, *Balkan Baroque* og *The Artist Is Present* – hvoraf sidstnævnte i 2010 blev set af over 850.000 besøgende på MoMA i New York. Læs introduktion til Marina Abramović og hendes performancekunst i Det Kgl. Biblioteks kulturmagasin *diamanten*.

**Blinde vinkler. Billeder af kolonien
Dansk Vestindien**
19. maj 2017 – 3. februar 2018

I 100-året for salget af Dansk Vestindien viser Det Kgl. Bibliotek en stor udstilling om øernes visuelle kulturhistorie. Udstillingen sætter fokus på billeder og kort i danske arkiver og samlinger og spørger, hvad billederne fra øerne egentlig viser – og hvad man ikke kan se.

De tre caribiske øer St. Thomas, St. Croix og St. Jan var danske kolonier i mere end 250 år, og Det Kgl. Biblioteks samlinger er ligesom andre danske arkiver fulde af genstande fra denne del af Danmark og øernes fælles historie.

Udstillingen fokuserer på det visuelle materiale, som findes i biblioteket: landkort, postkort, fotografier, aviser m. m. De mange afbildninger kan måske synes at give et direkte vindue til Danmarks koloniale fortid, men ingen afbildning er neutral, og for det meste er billederne skabt af og for magthaverne. For eksempel

Tidligt foto (daguerreotypi) af den danske pige Louisa Bauditz og hendes amme Charlotte Hodge, ca. 1847.

var kortlægning af øerne ikke kun neutral videnskabelig registrering, men også første skridt mod at kunne udstykke og udnytte jorden kommercielt. Og de mange smukke illustrationer af idyllisk plantageliv viser ikke de slavegjorte afrikanere, hvis frihed og helbred plantageejerne havde ofret i processen med at fjerne den vilde natur og dyrke jorden.

Udstillingen viser et udvalg af motiver fra de første stik af Columbus, der møder Vestindiens "ædle vilde" i 1400-tallet, over danske familiers fotoalbum fra omkring år 1900 samt avisernes nøgterne efterlysninger af bortløbne slavegjorte og frem til nutidens lokkende reklamer for rejser til øernes hvide sandstrande. Det historiske materiale udstilles sammen med værker af billedkunstnerne La Vaughn Belle, Jeannette Ehlers og Nanna Debois Buhl,

der alle arbejder med fremstillingen af Danmarks koloniale fortid. Og undervejs i udstillingen vil en række forskellige menneskers nutidige reaktioner på billederne dukke op i et parallelt lydspor.

Udstillingen er en del af Det Kgl. Biblioteks samlede markering af 100-året for salget, som også indbefatter digitaliseringer, workshops, foredrag og samtaler, konferencer og en koncert.

Årets Bedste Bogarbejde 2017 13. juni 2017 – 12. august 2017

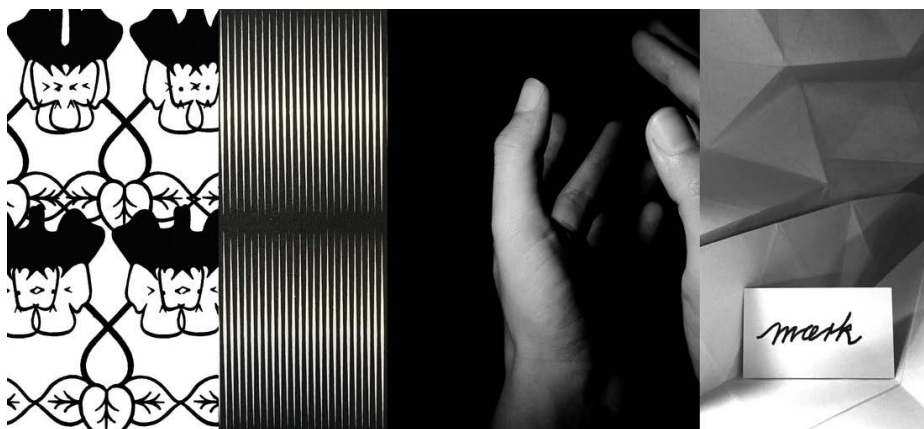
Udstillingen *Årets Bedste Bogarbejde 2017* viser de mest fremragende og innovative bud på nutidigt dansk bogdesign.

Efter at have været dømt på vej mod undergangen oplever den fysiske bog en kreativ opblomstring. Der er efterspørgsel på bøger, der er gjort noget ud af. Udfordringen fra e-bogen har skabt en lavine af udtryksfuldt, lækkert og eksperimenterende bogdesign, både fra de store forlag og ikke mindst fra mange nye, små bogproducenter.

I udstillingen *Årets Bedst Bogarbejde 2017* præsenterer Forening for Boghaandværk de mest vellykkede bud på dansk bogdesign lige nu: 40 spændende, nyskabende og eksperimenterende bøger og bogbind fra det forgangne år. Udstillingen er tænkt sammen med en parallel særudstilling – *Sort på hvidt*:

Sort på hvidt – Vi elsker bøger! 13. juni 2017 – 12. august 2017

At der satses på værker, der viser, hvad en fysisk bog kan, skyldes en stadig større bevidsthed om den fysiske bogs fascinationskraft. Bøger kan både ses, føles, duftes og på alle måder opleves. Udstillingen formidler sanseligt, hvad den fysiske bog kan. Hvordan den pirrer vores sanseapparat, aktiverer vores følelser, vækker vores begær, bidrager til læring og dannelse, nysgerrighed, passion og erkendelse. *Sort på hvidt – vi elsker bøger!* består af en række sammenhængende installationer skabt af forskellige designere og kunsthåndværkere som kommentar til bogen som objekt.

Årets vinderbillede har titlen 'Overload', tegnet af Pieter de Jaeger fra Belgien.

International Cartoon Award

30. maj 2017 – 29. september 2017

Bladtegnergangen lægger igen vægge til en af verdens største internationale satirekonkurrencer: 5. Niels Bugge Cartoon Award.

Årets tema er Kommunikation.

Omkring 100 bladtegnere fra hele verden sender mere end 1000 tegninger ind til

bedømmelse af en international jury, der samles i Viborg. Selve prisuddelingen finder sted den lørdag den 27. maj på Niels Bugges Kro ved Hald sø i de smukke Dollerup bakker udenfor Viborg.

Udstillingen viser ca. 40 af de bedste tegninger.